

Melkveewet dwingt helft Nederlandse melkveehouders al voor 15 mei 2016 tot scherpe keuzes

55.000 hectare grond erbij of 120.000 koeien eruit

Grond erbij of koeien eruit. Die keus moet ongeveer de helft van de Nederlandse melkveehouders voor 15 mei 2016 maken als gevolg van de op stapel staande aanpassing van de Melkveewet.

LTO schat de sectorgroei in 2015 op 120.000 koeien. Dit betekent dat er snel 55.000 hectare grond naar melkveehouders toe moet.

tekst **Jelle Feenstra**

Ze lezen het wel, maar overzien de consequenties nog niet.' Het is bijna een verzuchting die bedrijfskundig adviseur Jelmer Sietzema van Alfa Accountants in Leeuwarden maakt. Met 'ze' bedoelt hij alle melkveehouders die dit jaar weer een aantal koeien zijn gegroeid ten opzichte van 2014. 'Dat deze groep er met alleen mestverwerking niet is en de komende maanden met koop, huur of gebruikersverklaring ook nog eens extra grond onder deze groei moet zien te krijgen, dat besef wil er bij de meesten he-

lemaal nog niet in', geeft Sietzema aan. Toch is het de realiteit. Op 1 januari 2016 treedt namelijk de regeling grondgebonden groei melkveehouderij in werking. Of dit via de al aangenomen Algemene Maatregel van Bestuur gebeurt óf met een wetswijziging is nu nog onduidelijk. De Tweede Kamer moet zich daar nog over buigen. Maar dat de verplichting doorgaat, is zeker. Kort samengevat: de Melkveewet zegt dat elke groei van de veestapel en daarmee de fosfaatproductie voor de volle 100 procent moet worden

verwerkt. De regeling grondgebonden groei beperkt per 1 januari 2016 de mogelijkheid om groei na 2014 via 100 procent mestverwerking op te vangen. Er moet dus grond bij. Daarmee wil staatssecretaris Sharon Dijksma voorkomen dat er industriële melkveebedrijven zonder grond ontstaan.

De verplichting tot meer grond geldt alleen voor intensievere bedrijven, de bedrijven dus die een fosfaatoverschot van meer dan 20 kilo per hectare hebben. De benodigde extra grond moet al op de Gecombineerde opgave van 2016 staan. Dat betekent dat het uiterlijk 15 mei 2016 ook al daadwerkelijk moet zijn geregeld. Daarbij geldt dat het fosfaatoverschot in 2015 bepaalt hoeveel grond je moet aantrekken in 2016. Voor 2017 is het fosfaatoverschot in 2016 bepalend. De voorbeeldberekening van LTO (zie tabel 1, kader) geeft een indicatie van de hoeveelheid grond die een veehouder erbij moet zien te krijgen.

Zijn we er dan? Nou nee, nog niet helemaal. Melkveebedrijven die grond of

Groei van 75 naar 100 koeien: 6 hectare grond erbij

Wat is de impact van de regeling grondgebonden groei voor een melkveebedrijf met 100 koeien, 60 stuks jongvee, 25 hectare grasland en 10 hectare bouwland in fosfaatklasse neutraal in 2015? LTO komt met de volgende voorbeeldberekening.

Dit melkveebedrijf had in 2013 75 melkkoeien en 40 stuks jongvee. In 2014 waren dat er 12 melkkoeien meer en in totaal 50 stuks jongvee. In 2015 en 2016 lopen er 100 koeien en 60 stuks jongvee. De forfaitaire productie en plaatsingsruimte van fosfaat kan nu worden uitgerekend, evenals het fosfaatoverschot van het bedrijf. De uitkomsten staan in de tabel. Dit bedrijf heeft een melkveefosfaatreferentie van 650 kg, het overschot van 2013. De Melkveewet schrijft voor dat groei ten opzichte van het fosfaatoverschot voor 100 procent verwerkt mag worden. De groei die in 2014 plaats heeft gevonden, bedraagt 645 kg en mag dus volledig verwerkt worden. Dat geldt ook voor de komende jaren, omdat de nieuwe wet eind 2014 is aangekondigd, toen nog als Algemene Maatregel van Bestuur. Vanaf 2015 en verder zijn de regels voor grondgebondenheid van toepassing en mag de in dit jaar gerealiseerde groei niet meer volledig verwerkt worden. Dit betekent het volgende:

1. Allereerst moet het fosfaatoverschot van het bedrijf worden bepaald in

2015. Dat bepaalt in welke categorie het bedrijf in 2016 valt. Voor dit voorbeeldbedrijf is dat $2155 \text{ kg}/35 \text{ ha} = 62 \text{ kg/ha}$. Hiermee valt het bedrijf voor 2016 in de intensiefste categorie en mag maximaal 50 procent van de uitbreiding na 2014 verwerkt worden.

2. Vervolgens wordt gekeken hoeveel de fosfaatproductie van dit bedrijf gegroeid is sinds 2014. Op dit bedrijf 685 kg ($5005 - 4320$). Daarvan mag in 2016 maximaal 50 procent verwerkt worden.

3. Daarna wordt bepaald hoeveel groei in melkfosfaatoverschot er verwerkt mag

worden. Dat is het overschot 2014 + maximum 2015 = $645 + 343 = 987$.

4. Ten slotte wordt berekend hoeveel plaatsingsruimte op grond er extra nodig is, voor dit bedrijf is dat $1505 - 987 = 518 \text{ kg}$. Dit komt bij een fosfaattoestand neutraal neer op 6 hectare.

In deze voorbeeldberekening is het verlies aan plaatsingsruimte als gevolg van scherpere fosfaatsnormen in 2015 al meegenomen. Mocht die bepaling er bij behandeling in de Tweede Kamer toch weer uitgaan, dan scheelt dat zo'n 3 hectare en hoeft deze melkveehouder dus maar 3 hectare grond extra te verwerven.

Tabel 1 – Consequenties regeling grondgebonden groei voor bedrijf dat in 2013 75 melkkoeien en 40 stuks jongvee had, in 2014 87 melkkoeien en 50 stuks jongvee en in 2015 100 melkkoeien en 60 stuks jongvee. De hoeveelheid grond is gelijk gebleven met 25 hectare grasland en 10 hectare bouwland, beide in fosfaatklasse neutraal

jaar	2013	2014	2015	2016
fosfaatproductie (kg)	3.675	4.320	5.005	5.005
plaatsingsruimte (kg)	3.025	3.025	2.850	2.850
fosfaatoverschot (kg)	650	1.295	2.155	2.155
fosfaatoverschot per ha (kg/ha)	19	37	62	62
melkveefosfaatoverschot (kg)		645	1.505	1.505
groei fosfaatproductie t.o.v. 2014 (kg)			685	685
maximaal te verwerken (%)			100	50
toelaatbare verwerking (kg)				343
totaal via mestverwerking (kg)				987
extra plaatsingsruimte nodig (kg)				518
hectares extra nodig in 2016 (ha)				6

plaatsingsruimte zijn kwijtgeraakt na 2014, moeten dit volgens de huidige uitleg volledig compenseren. Dat geldt ook wanneer een boer dezelfde hectares in gebruik heeft als in 2014, maar minder plaatsingsruimte heeft gekregen door lagere gebruiksnormen. LTO is bezig om het effect van de lagere gebruiksnormen 2015-2017 van tafel te krijgen, maar zoals het er nu voor staat, is dat een verloren strijd. Voor een melkveebedrijf met 50 hectare grond komt dat neer op 250 kilo minder fosfaatruimte. Dat betekent zo'n 3 hectare grasland erbij kopen, huren of via een gebruikersverklaring regelen.

In de overlevingsstand

'Het mestbeleid is zo complex geworden dat melkveehouders zich er niet eens meer in willen verdiepen', constateert Sietzema. Dat de bewustwording daarvoor ver te zoeken is en dat melkveehouders schrikken als hun accountant hen

eraan herinnert dat ze door de extra koeien in 2015 niet alleen een paar duizend kilo meer mest verplicht moeten verwerken, maar ook 5, 10 of soms wel 20 hectare grond erbij moeten hebben, baart hem wel zorgen. 'Het komt ook omdat er nogal wat melkveehouders door de lage melkprijs in de overlevingsstand staan. De focus staat op overleven op de korte termijn. Alles wat daarna komt, zien ze dan wel. Maar het is snel weer 15 mei.'

LTO schat dat er in Nederland 2015 ongeveer 120.000 melkkoeien bij komen ten opzichte van 2014. Dat betekent dat er ongeveer 55.000 hectare grond nodig is om die groei als grondgebonden te mogen bestempelen. 'Zo'n 70 procent van de melkveehouders had tot nu toe een lager fosfaatoverschot dan 20 kilo per hectare. Maar daar zitten nogal wat boeren bij die door de groei van dit jaar nu wel boven de 20 kilo uitkomen. Ik schat

dat ruwweg de helft van alle melkveehouders op korte termijn iets moet doen met grond', zegt mestbeleiddeskundige Wiebren van Stralen van LTO.

Wie op 15 mei 2016 de groei in 2015 niet via grond en mestverwerking heeft onderbouwd, ondergaat volgens Van Stralen een strafbaar feit. 'De boetes liegen er niet om. Daarnaast dreigt een korting op de toeslagrechten. En zelfs je derogatie kan in gevaar komen.'

Woeste bedragen grond

Het kan zomaar leiden tot 'woeste bedragen' op de grondmarkt, verwacht Van Stralen. 'De komende maanden zullen zich wanhopige kopers aandienen, die koste wat het kost grond nodig hebben.' Toch verwacht Van Stralen dat lang niet iedereen grond kan verwerven. 'De afgelopen jaren was het met goede melkprijzen niet zo'n probleem. Maar op dit moment zit de melkveehouderij

Twee referentiemomenten voor elke melkveehouder

Melkveehouders gaan te maken krijgen met twee referentiemomenten: 2013 en 2014. Vanaf 2014 is de verplichte mestverwerking ingegaan. Die blijft van toepassing voor melkveebedrijven met een overschot. Dat betekent dat uitbreiding in fosfaatoverschot ten opzichte van de referentiesituatie in 2013 voor 100 procent verwerkt moet worden.

In 2016 zorgt de regeling grondgebonden groei dat alleen bedrijven met een overschot van minder dan 20 kilogram fosfaat per hectare groei nog volledig via mestverwerking mogen verantwoorden. Alle melkveehouders die een overschot heb-

ben tussen de 20 en 50 kg fosfaat per hectare, mogen maximaal 75 procent van de groei verwerken. Voor de overige 25 procent moet er grond komen. Ongeveer 10 procent van de 17.000 melkveehouders in Nederland heeft een fosfaatoverschot van meer dan 50 kilogram per hectare. Zij zullen groei moeten compenseren met ten minste 50 procent grond.

Omdat de nieuwe regeling op 7 november 2014 in de vorm van een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) is aangeboden aan de Tweede en Eerste Kamer, valt groei die daarvoor plaatsvond niet onder de reikwijdte van de AMvB. Daarom wordt

voor het bepalen van de hoeveelheid grond die nodig is, teruggesproken op 2014. Dat is dus het referentiepunt voor de verplichting tot grondgebonden groei. Melkveebedrijven die kunnen aantonen dat zij vóór 30 maart 2015 financiële verplichtingen zijn aangegaan voor het laten verwerken van hun gehele melkveefosfaatoverschot, mogen dat overschot voor 100 procent laten verwerken. Zij hoeven geen extra grond te verwerven. Het bewijs van het bestaan van deze verplichting dient vóór 1 februari 2016 bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) te worden aangeleverd.

Gerard Bloemendaal: 'Kan ik volle stal nog rendabel maken?'

Om voor te sorteren op het tijdperk zonder melkquotum bouwde melkveehouder Gerard Bloemendaal (29) uit Vorden in 2012 een stal met plaats voor 80 melkkoeien. Er lopen er nu 65. Bij de boerderij hoort 30 hectare grond in eigendom en 5 hectare grond van de Dienst Landelijk Gebied op basis van eenjarige pacht.

Met 35 hectare land kan Bloemendaal de mest van 65 melkkoeien en bijbehorend jongvee nog net zo'n beetje plaatsen. Bij groei naar 80 melkkoeien moet de extra mestproductie wel worden afgevoerd, maar Bloemendaal is dan niet verplicht om extra grond te verwerven. Hij blijft onder de 20 kilo fosfaatoverschot per hectare. De kans is echter reëel dat Bloemendaal de 5 hectare pachtgrond in 2016 kwijtraakt. Dit betekent dat hij voor 2017

ineens in de categorie boeren met een overschot tussen de 20 en 50 kilo fosfaat per hectare valt.

Het gevolg daarvan is dat de geplande groei naar 80 koeien in 2016 voor 25 procent grondgebonden moet plaatsvinden. Dit betekent, afhankelijk van de gerealiseerde fosfaatefficiëntie, dat er 2 tot 3 hectare grond bij moet. Daarnaast heeft hij 2,5 hectare fosfaatfixerend bouwland, waar hij jaarlijks 120 kilo fosfaat op mag plaatsen. Om de vier jaar moet hij de fosfaattoestand bemonsteren. Blijkt dan dat hij in de categorie fosfaat laag terecht komt, dan daalt zijn plaatsingsruimte naar 80 kilo. Dat betekent 100 kilo minder fosfaatplaatsingsruimte en nog eens 2 hectare land erbij.

Bloemendaal: 'Als het een beetje tegenzit,

moet er minimaal 4 hectare grond bij en dan heb ik de gevolgen van de aangescherpte fosfaatnormen in 2015 nog niet eens meegerekend. Dat zou zomaar nog een paar hectare grond erbij kunnen betekenen. In een streek waar grond schaars is, zal ik met koop niet de eerste kanshebber zijn, terwijl het hier bijna uitsluitend langjarige pacht is. Zie dan maar eens makkelijk aan grond te komen.'

Daarnaast moet de jonge melkveehouder vast geld reserveren voor de koop van fosfaatrechten. Hij wil als ondernemer de nieuwe stal toch graag een keer vol zetten. In fosfaatefficiënter werken zit op het bedrijf van Bloemendaal ook niet de meeste rek. 'We boeren hier op droogtegevoelige zandgrond, daar haal je gemiddeld genomen geen topopbrengsten van af.'

De wet grondgebonden groei en de komst van fosfaatrechten maken dat de jonge boer voor een aantal pittige keuzes staat. 'Kan ik een volle stal nog rendabel maken? Dat is de hamvraag. Het zou zomaar kunnen zijn dat ik met een gedeeltelijk lege stal beter uitkom en dat is voor een ondernemer toch een vreemde gedachte.' Eén troost: in 2015 was de pachtgrond er nog wel en viel de grond nog in de klasse fosfaatfixerend. Dat betekent dat Bloemendaal heel 2016 nog tijd heeft om de juiste keuzes te maken. Voor veel collega's van hem is die tijd er niet. Zij moeten het vanwege wijzigingen in de plaatsingsruimte in 2015 voor 15 mei 2016 geregeld hebben.

aan de andere kant van de markt. De situatie van kalverhouders en varkenshouders, die de stal leeg zetten omdat ze de mest niet kwijt kunnen of de kosten niet kunnen dragen, komt dichterbij voor melkveehouders.'

Alfa adviseert melkveehouders om samenwerking te zoeken met akkerbouwers. 'Zorg ervoor dat je de akkerbouwer mest levert die de samenstelling heeft die hij wenst en probeer via een grondgebruikersverklaring akkerbouwgrond te huren, waarop je mais teelt. Je hoeft dan geen mais meer aan te kopen, hebt voldoende grond onder je bedrijf en een plaats waar de mest heen kan. Als je het goed aanpakt, kan zo'n samenwerking voor beide partijen interessant zijn', stelt Sietzema.

LTO probeert weliswaar bij de staatssecretaris gedaan te krijgen dat grond die in gebruik is voor het uitruilen van voer en mest tussen een melkveehouder en

een akkerbouwer zonder grondgebruikersverklaring ook meetelt. Maar het wetsvoorstel stelt voornamelijk heel duidelijk dat alleen grond in eigendom, alle vormen van pacht óf grond met een gebruiksovereenkomst meetellen. Belangrijkste is dat de grond opgegeven is op 15 mei van het betreffende jaar.

Grondmaatschappen

Belastingadviseur André Verduijn van Countus ziet in het opzetten van grondmaatschappen een mogelijk antwoord op de wet grondgebonden groei. Een stakende melkveehouder die zijn grond inbrengt in een maatschap met een groeiende melkveehouder kan op die manier fiscaal ondernemer blijven, wat hem tal van fiscale voordelen oplevert. 'Voor de praktiserende melkveehouder is het een manier om op een financieel aantrekkelijke manier groei en grond te realiseren. Je kunt het vergelijken met de melk-

maatschappen, waarbij de groeiende boer molk op het quotum van de stakende ondernemer.'

Sietzema denkt niet dat de koopprijs van grond omhooggaat. 'De meeste melkveehouders krijgen grond niet meer gefinancierd. Maar de pachtprijs zal naar onze verwachting wel hard omhoog gaan.' Een andere mogelijkheid is koeien afstoten. 'Ik sluit allerminst uit dat dit op meerdere bedrijven gaat gebeuren', zegt hij.

Van Stralen denkt zelfs dat dit op een aantal bedrijven noodzaak wordt. 'De afgelopen twee jaar wilde elke melkveehouder erbij wezen: groeien, koste wat het kost. Nu rijst de vraag: wat mag het kosten? Dan komt de keus om eerst maar eens wat koeien af te stoten snel dichterbij. Natuurlijk wil je dat liever niet, zeker ook met het oog op de komst van fosfaatrechten. Maar als het financieel niet kan, dan rest je niet zoveel keus.' |